

Fjordene våre – en viktig ressurs for friluftslivet

Av Tor Preede

Tor Preede er parksjef i Sandefjord kommune.

Foredrag holdt på møte i Norsk Forening for Vassdragspleie og Vannhygiene 3. juni 1976.

Tiden går fort. Det er allerede 6 år siden naturvernåret 1970. Vi har senere hatt flere andre «år» med forskjellige formål. Med all mulig respekt for andre år og formål, er det min oppfatning at naturvernåret har vært det mest betydningsfulle.

Naturvernåret med den europeiske naturvernkonferanse i Strasbourg i februar 1970 greide virkelig å gi det alminnelige publikum en del viten om naturen og naturlovene. Det merkes spesielt i den yngre generasjon. Naturens egne lover kan ikke endres ved stortingsbehandling eller fortolkes med juridisk spissfindighet. Naturlovene har en ufravikelig basis i de økologiske prinsipper og det er viten om et absolutt samspill i naturen, et samspill som vi mennesker inngår i og som vi helt og holdent er avhengig av.

Vi var på god vei ut av dette økologiske samspill. «Naturvernåret» fikk stort sett stoppet denne gale utvikling og vi har vel lov til å si i dag,

6 år senere, at vi har fått en ny kurs som gir gode håp for fremtiden.

Naturvernkonferansen i 1970 fant det nødvendig å foreslå at Europarådet ble pålagt å utferdige en protokoll til Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjon, en protokoll med en målsetting å garantere alle mennesker rett til å nyte godt av et sunt og ufordervet naturmiljø. Man fant det også nødvendig bl.a. å markere spesielt at denne protokoll bør omfatte retten til å innånde luft og drikke vann som er rimelig fritt for forurensning, og til rimelig adkomst til kysten og naturområdene forøvrig.

Det bør vekke til ettertanke at konferansen ikke fant det forsvarlig å bruke i formuleringen: rett til å innånde *helt ren* luft og drikke helt rent vann, man måtte sette inn *rimelig ren* både for luften og vannet.

De uheldige sider av menneskenes bruk av ressurser og natur skal ikke bli tatt opp her. Her skal det gjøres rede for forholdene og mulighetene slik de er i Sandefjord, forhold som vel kan sies å være nokså representative for situasjonen i østlandsområdet, og da særlig de ytre deler av

Oslofjorden og nedover Sørlands-
kysten.

Noen tall og beskrivelser om Sandefjord: Kommunen har 33 000 innbyggere. Den er 121 km² i utstrekning med kommunegrenser mot Tjølling, Hedrum, Andebu og Stokke. Med innlandsbefolkningen fra en del av disse nabokommunene regner vi med at anslagsvis 40 000 mennesker «hører til» våre strandområder. Vi har en kystlinje på ca. 82 km med i alt 116 øyer og holmer med ca. 64 km strandlinje, dvs. en samlet kyst/strandlinje på ca. 146 km. I kommunen er det innregistrert vel 4 000

småbåter. Med seilbåter og andre ikke registreringspliktige farkoster ligger den samlede småbåtflåte i byen på over 5 000.

I kommunen ligger det ca. 2 000 sommerhytter langs kysten, videre har vi, også ved kysten, ca. 1 000 telt/campingvognplasser fordelt på 7—8 campingområder. Hyttene og campingplassene er stort sett tilhørende og belagt med 80 % utenbysboende, vesentlig fra østlandsområdet.

Den bruk av sjø- og strandområdene i sommertiden som kan trekkes ut av disse tall er følgende:

Besøkende utenbys fra:

80 % av sommerhytter og telt/campingvognplasser	2 400,	
stort sett belagt hele sommeren med gj.snitt ca. 4 personer		10 000 personer
400—500 båter utenbys fra, daglig på holmer og skjær med gjennomsnittlig 4—5 personer		2 000 »

Besøk av egen befolkning:

25 % av distriktets egen befolkning på varme sommerdager	10 000	»
--	--------	---

Tilsammen 22 000 personer

Dette betyr at ca. 22 000 mennesker på varme sommerdager, og herav ca. 12 000 tilreisende, bader, soler seg og fisker i naturomgivelser med variert vegetasjon og med et allsidig dyre- og fugleliv ved strand og sjø, bare her i Sandefjord. Hvilke nasjonaløkonomiske verdier, fysisk og psykisk det ligger i denne rekreasjon og livsutfoldelse, kan ingen regne ut (dessverre når man vurderer det mot omkostninger for tiltak for å bevare herlighetene), men alle vet vel egentlig at dette er umistelige verdier som det skulle være unødvendig å vurdere i penger.

Disse besøkstall som jeg her har referert, ca. 22 000 mennesker som toptall på varme sommerdager, er de teoretiske tall. Vi har selvsagt ikke tellinger som kan bekrefte dem, men personlig tror jeg at de ligger nokså nær de faktiske forhold. Dette betyr at vår kommunes kapasitet er meget godt utnyttet og med overvekt av tilreisende i forhold til bruk av kommunens egne innbyggere.

Vi har i kommunen ca. 2 000 da. offentlige friarealer som eies av kommunen og staten. Dette alene er ikke tilstrekkelig for det friluftsliv som utfoldes, men store deler av utfoldel-

sen kan skje på privat eiendom i medhold av friluftsløven. Det er helt på det rene at slik bruk av privat eiendom noen steder etter hvert har blitt uheldig stor, bl.a. fordi det er vanskelig å få etablert renovasjons- og saniterordninger på slike private eiendommer. Vår generalplan forutsetter derfor ganske betydelige utvidelser av de offentlige friarealer. Dette håper vi at staten i sterk grad skal hjelpe oss med, spesielt rent økonomisk, fordi utvidelsesbehovene først og fremst har sin årsak i sterk økning i besøk utenfra.

Våre ytterste fjordstrøk har hittil ikke i merkbar grad vært påvirket eller skadet av etterkrigstidens sterkt økende forurensning ved søppelfyllinger, kloakk- og industriutslipp. Men de andre deler av fjordarmene, og spesielt Sandefjordsfjorden, har fått forverrede forhold år for år, noe som skrittvis har forskjøvet både bade- og fiskemulighetene stadig lenger og lenger utover. Såpass sent som i 1950 badet jeg uten ubehag ved Stub, en badeplass som ligger helt inntil havnebassenget, innenfor dokka på Framnes. Dette er ikke mulig i dag, men hvis det går som ekspertene sier vil dette igjen være mulig om få år når kloakkrammeplanen er gjennomført.

Båtlivet på våre fjorder er som nevnt meget stort. I tillegg til at vi selv har omkring 5 000 lystbåter, har vi stort besøk av båter fra andre deler av landet. Vi regner med at det daglig ligger 4—500 slike besøksbåter innenfor kommunegrensene i bukter, på øyer og holmer. Både egne og besøkende båter er stort sett hyggelige «tøff-tøffer» med moderat fart

og sunt båtvevt, men selvfølgelig finner vi også en del fartsdemoner som ødelegger idyllene av og til.

Badeliv og soling på strender og svaberg er selvfølgelig den største og viktigste årsak til at folk drar til sjøen. Som nevnt har vi betydelige offentlige friarealer som samler de større masser, men heldigvis er det enda såpass rommelig at de som ønsker det kan finne et sted for seg selv, spesielt hvis man har båt.

Fjordene våre er nok ikke så fiskerike som i tidligere tider. Moderne fangstmeoder og forurensninger, særlig innerst i fjordene, har nok medvirket til det. Sandefjord har i dag bare få yrkesfiskere, men desto flere fritidsfiskere. Det er særlig kasteslukfisking fra svaberg som er populært, men også de fleste båteiere bedriver litt fisking med snøre og garn. Barna har stor glede av å få tak i maneg rare fisker, og amatøriskere sikrer seg litt av hvert av havets goder til eget bruk.

For en som er interessert i naturen, i geologi, i planter og dyr byr strandområdene og baklandet på rike og varierte muligheter. Er man riktig krabbekjent og treffer tiden, kan man, sikrere jo lenger syd man kommer fange krabber med lykt og hov. Krabbene går om natten opp og spiser på rua, og da er den lett å ta.

Bestanden av ærfugl, ender og vadere er ganske rik langs holmer, skjær, strender og særlig i lavvanns- og sumpområdene. Fuglelivet bør man la være i fred. Det bør bare betraktes på god avstand, med kikkert, da får man de rikeste opplevelser av fuglelivet. Et og annet foto kan man

stjele seg til, men helst ikke det heller, det gir uønskede forstyrrelser.

Hvis du går varsomt, og ser langt, vil du i kystens bakland finne både ekorn, rev, rådyr og hare.

Strendene gir rike muligheter for geologiske studier, her finner man spesielt minner fra istiden 10—15 000 år tilbake i tiden med jettegryter dannet av roterende stein i elvene under isen. Kjenner man landets bergarter, så kan man plukke sammen stein og stedfeste dem som ringrikinger, hedemarkinger, vestlendinger, nordlendinger m.v., dvs. varierte steintyper fra andre landsdeler som isen har ført med seg hit til kysten. Isskurte berg og store flyttsteiner gir maleriske og dramatiske minner om

istiden. Er man riktig aktpågivende, finner man også beviser fra vulkanenes virksomhet i en enda fjernere fortid.

En som er glad i planter, vil finne de flotteste blomsterrabatter mellom bergknattene og de vakreste detaljer langs strandkanten, og hvis han velger seg en sti og rusler litt i edelløvs-kogen like bak strendene, vil han kunne oppleve å finne tildels meget sjeldne planter som han bør nyte med øyne og sinn.

Strandstrekningene og baklandet er en viktig del av bildet, selv om det er sjøen, og da helst med *helt rent vann*, som er den store og tiltrekkende ressurs for friluftsliv og rekreasjon.